

О. М. Штиргов,
к. держ. упр., доцент кафедри публічного управління та адміністрування,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7627-3721>

Л. В. Антонова,
д. держ. упр., професор,
професор кафедри обліку і аудиту,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2975-6453>

А. А. Сухорукова,
к. держ. упр., доцент кафедри менеджменту, бізнесу та адміністрування,
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6170-4955>

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.2.322

ПОДАТКОВА КУЛЬТУРА В СИСТЕМІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ: ФОКУС НА ЦИФРОВІЗАЦІЮ

O. Shtyrov,
PhD in Public Administration, Associate Professor, Department of Public Management and Administration,
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine
L. Antonova,
Doctor of Sciences in Public Administration,
Professor, Professor of the Department of Accounting and Auditing,
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine
A. Sukhorukova,
PhD in Public Administration, Associate Professor of the Department
of Management, Business and Administration Mykolaiv National Agrarian University, Mykolaiv, Ukraine

TAX CULTURE IN THE SYSTEM OF IMPLEMENTING EFFECTIVE TAX POLICY: FOCUS ON DIGITALIZATION

У статті проаналізовано роль податкової культури в системі реалізації податкової політики в умовах цифровізації.

Наголошено що цифровізація набула настільки всеосяжного характеру, що сьогодні практично неможливо виокремити сферу суспільного життя, яка б не зазнала її впливу. Показано що податкова політика при цьому розглядається як складова соціально-економічної політики держави, спрямована на формування ефективної податкової системи, здатної стимулювати накопичення та раціональне використання національного багатства, узгоджувати інтереси різних суб'єктів економіки та, як наслідок, забезпечувати сталий соціально-економічний розвиток суспільства.

Доведено що важливою складовою податкової політики є податкова культура яка поєднує в собі елементи як формальних інститутів, до яких належать законодавчі та інші нормативно-правові акти, так і неформальних інститутів, що охоплюють усталені традиції, звички та практики нарахування і сплати податків.

Констатовано що ефективність функціонування податкової системи в цифровому середовищі значною мірою залежить від професійної підготовки персоналу податкових органів, їхньої готовності працювати з автоматизованими інформаційними системами, електронними сервісами. Акцентовано увагу на тому що професіоналізм і взаємна відповідальність виступають ключовими індикаторами нового рівня співпраці між державою та платниками податків, а також свідчать про сформованість високої податкової культури та податкової дисципліни.

Розроблено концептуальну модель реалізації податкової культури як складової податкової політики в умовах цифровізації яка дає підстави підсумувати що податкова культура в умовах цифровізації виступає інституційно-поведінковим механізмом реалізації податкової політики, що поєднує правове регулювання, цифрові інструменти адміністрування та соціальну відповідальність платників податків, при цьому кожен учасник податкових відносин індивідуально формує власний рівень податкової культури, який визначається сукупністю прийнятих ним норм, правил і ціннісних орієнтацій.

The article analyzes the role of tax culture in the system of tax policy implementation in the context of digitalization.

It is emphasized that digitalization has become so comprehensive that today it is practically to single out a sphere of public life that would not be affected by it. It is shown that tax policy is considered as a component of the state's socio-economic policy, aimed at forming an effective tax system capable of stimulating the accumulation and rational use of national wealth, coordinating the interests of various economic entities and, as a result, ensuring sustainable development of society.

The formation of discipline is possible with a high tax culture, which ensures the fulfillment of tax obligations and contributes to building relations between the state and taxpayers.

It is proved that an important component of tax policy is tax culture, which combines elements of both formal institutions, which include legislative and other regulatory legal acts, and informal institutions, which encompass established traditions, habits and practices of calculating and paying taxes.

It is stated that the effectiveness of the functioning of the tax system in the digital environment largely depends on the professional training of tax authorities, their readiness to work with automated information systems, electronic services. Attention is focused on the fact that professionalism and mutual responsibility are key indicators of a new level of cooperation between the state and taxpayers, and also indicate the formation of a high tax culture and tax discipline.

A conceptual model of the implementation of tax culture as a component of tax policy in the context of digitalization has been developed, which gives grounds to conclude that tax culture in the context of digitalization is an institutional and behavioral mechanism for implementing tax policy, combining, digital administration tools and social responsibility of taxpayers, while each participant in tax relations individually forms his own level of tax culture, which is determined by the set of norms, rules and value orientations adopted by him.

Ключові слова: цифровізація, податкова культура, податкова система, податкова політика, цифрові платформи, сталий розвиток, державність, мережеве суспільство, інформаційний контроль, справедливість, довіра до держави.

Key words: digitalization, tax culture, tax system, tax policy, digital platforms, sustainable development, statehood, network society, information control, justice, trust in the state.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Глобалізація та цифровізація податкової системи призвели до величезного зростання торговельних транзакцій по всьому світу. Донедавна податкова служба та її структурні підрозділи в областях у форматі Центрів обслуговування платників (ЦОП) були здатні впоратися з таким рівнем зростання. Однак протягом останніх

років безпрецедентний потік інформації в поєднанні зі збільшенням використання цифрових інструментів значно ускладнив ситуацію.

Крім того, активне впровадження цифрових проєктів, зокрема електронного кабінету платника податків, сервісу "Пульс", онлайн-декларування, процедур електронного анулювання реєстрації платників податків, систем електронного адміністрування податку на додану вартість і обігу пального ("СЕА ПДВ" та "СЕ-АРП"), загальнодоступного інформаційно-довідкового

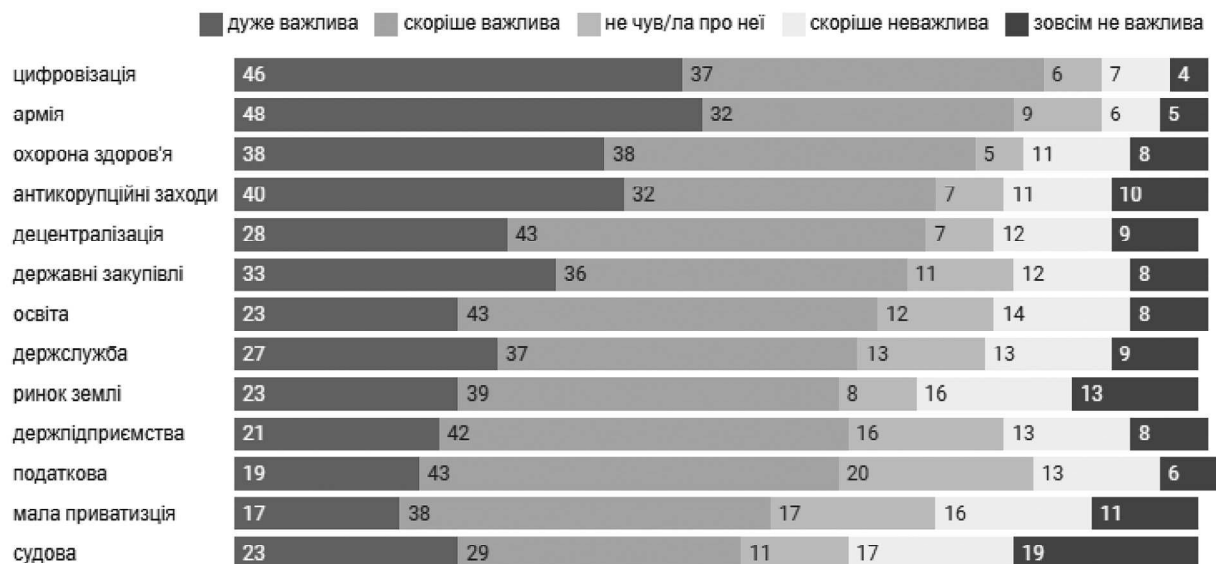

Рис. 1. Важливість реформ на думку респондентів

Джерело: [3].

ресурсу та Єдиної бази податкових знань (електронний сервіс "ZIP"), сервісів "InfoTAX", "Дія" та мобільного застосунку "Моя податкова", засвідчує актуальність цифрової трансформації податкової сфери. Зазначені інструменти одночасно розширили можливості та зручність взаємодії платників податків із державою, але водночас актуалізували нові виклики, пов'язані з цифровою грамотністю, кібербезпекою та адаптацією користувачів до нових форматів податкового адміністрування.

Наразі ЦОПам потрібні практичні інструменти для вирішення цих проблем, покращення послуг та оптимізації операційної досконалості.

Внутрішньоєвропейська організація податкових адміністрацій (ІОТА) розглядає інтеграцію цифрового світу в досвід платників податків як найвищий пріоритет для податкових адміністрацій у майбутньому. Інтеграція в систему вимог є ще одним важливим стандартом, який має бути врахований за допомогою інтегрованих, автоматизованих послуг та комунікацій між урядами та іншими державними адміністраціями (G2G), урядом та громадянами (G2C) та урядом та бізнесом (G2B) [2].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У наукових джерелах які сфокусовані на розгляді поняття "податкова культура", великий відсоток представлений українськими дослідниками, серед них варто зазначити наступних: В. Капустяна, В. Ткачука, О. Ковніра, О. Бурашнікову, Д. Башинського, З. Варналія, О. Сушкову О., питанням запровадження цифрових інструментів в податкову систему: А. Цюцяк, Т. Донченко, О. Гуцалюк, Ю. Доценко та інші.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Формулювання цілей статті (постановка завдання) є дослідження податкової культури як ефективного інструменту реалізації податкової політики в контексті цифровізації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Цифровізація набула настільки всеосяжного характеру, що сьогодні практично неможливо виокремити сферу суспільного життя, яка б не зазнала її впливу. Її визначальною ознакою є трансформація від світу матеріальних, фізично окреслених об'єктів до простору цифрових, віртуальних та електронних процесів. Наслідки таких змін активно осмислюються як науковцями-теоретиками, так і фахівцями-практиками, зокрема у площині податкової політики, де цифрові інновації суттєво змінюють підходи до адміністрування та регулювання.

Податкова політика при цьому розглядається як складова соціально-економічної політики держави, спрямована на формування ефективної податкової системи, здатної стимулювати накопичення та раціональне використання національного багатства, узгоджувати інтереси різних суб'єктів економіки та, як наслідок, забезпечувати сталий соціально-економічний розвиток суспільства [8].

Цифровізація дозволяє забезпечити повну прозорість податкових потоків; створити персоналізовану взаємодію між громадянином і державою; зменшити втрати від корупції та тіньових схем; спрямовувати ресурси на довгострокові суспільні цілі, пов'язані з Цілями сталого розвитку ООН.

Актуальність процесу цифровізації засвідчують результати опитування яке було проведено за допомогою онлайн-панелі маркетинговою компанією Info Sapiens у вересні 2024 року яка налічує 50 тисяч респондентів. Вибірка охоплює 3090 учасників у віковому діапазоні від 18 років стосовно їхньої обізнаності щодо реформ, їхньої думки щодо важливості та успіху реформ, а також їхньої участі в кількох видах громадської діяльності, результати якого представлені на рис. 1.

Згідно даних опитування 46% респондентів вважають цифровізацію найважливішою із реформ, що нині провадиться в Україні яка поступилась лише реформі збройних сил (армія), яку вважають важливою трохи більше (48% респондентів).

Важливою складовою податкової політики є податкова культура яка поєднує в собі елементи як формальних інститутів, до яких належать законодавчі та інші нормативно-правові акти, так і неформальних інститутів, що охоплюють усталені традиції, звички та практики нарахування і сплати податків. Саме ці неформальні складові значною мірою визначають моделі поведінки платників податків, які формуються під впливом податкової культури та рівня довіри до держави.

Погоджуємось із думкою А. Василенко про те що податкова культура сьогодні є важливим показником сучасного рівня розвитку професіоналізму у сфері податкових відносин, що базується на високому рівні відповідальності та правових знань представників законодавчої та виконавчої влади. Вона визначає соціально активну та культурно-етичну поведінку платників податків, що робить її особливо актуальною в умовах сучасного економічного і правового середовища [9].

Водночас вона є ключовим імперативом функціонування податкової системи має бути узгодження фіскальних інтересів держави з інтересами платників податків на засадах партнерської взаємодії. Ефективність діяльності податкових органів значною мірою зумовлюється характером відносин, що складаються між ними та платниками податків, адже саме конструктивний діалог і взаємна відповідальність сприяють підвищенню рівня добровільної податкової дисципліни.

Слід наголосити, що платник податків передусім виступає партнером держави, а сплачені ним кошти є основним джерелом формування державних доходів. Саме тому в сучасних умовах податкові органи дедалі більше уваги приділяють роз'ясненню норм законодавства, оскільки податкове право залишається складним для сприйняття та часто характеризується неоднозначністю тлумачення. Значна частина податкових спорів виникає саме через різне розуміння окремих положень податкового законодавства платниками податків і контролюючими органами [5].

Водночас ефективність діяльності податкових органів безпосередньо залежить від рівня дотримання платниками податкової дисципліни. Формування такої дисципліни можливе лише за умови розвитку високої податкової культури в суспільстві, яка забезпечує усвідомлене виконання податкових зобов'язань і сприяє побудові конструктивних, партнерських відносин між державою та платниками податків.

На нашу думку, податкова культура має виступати регулятором поведінки не лише платників податків, а й посадових осіб податкових органів, особливо в умовах цифрової трансформації системи податкового адміністрування.

Слушною є теза В. Андрющенко стосовно того що податкова культура сьогодні виступає як ключовий різновид культури грошових відносин і формується як практична, прикладна етика, що регламентує конкретні процедури та правила, дозволяючи відокремлювати правильне від неправильного, моральне від аморального. Її актуальність полягає у забезпеченні ефективних та етичних взаємовідносин між платниками податків і державними органами [10].

З урахуванням цієї тези удосконалення податкової культури доцільно розпочинати саме з працівників по-

даткових органів, оскільки цифровізація суттєво змінює характер їхньої професійної діяльності, підвищуючи вимоги до рівня цифрової компетентності, етичної відповідальності та якості комунікації з платниками податків. За таких умов формування у широкого кола платників податків сталого усвідомлення необхідності сплати податкових платежів залишається складним і тривалим процесом, що потребує системного підходу та довіри до податкових інститутів.

Ефективність функціонування податкової системи в цифровому середовищі значною мірою залежить від професійної підготовки персоналу податкових органів, їхньої готовності працювати з автоматизованими інформаційними системами, електронними сервісами та інструментами дистанційної взаємодії. Професіоналізм податкового інспектора в умовах цифровізації має ґрунтуватися не лише на глибоких фахових знаннях податкового законодавства, а й на володінні інструментами електронної комунікації, аналітичними можливостями автоматизованих систем контролю, зокрема е-аудиту та ризик-орієнтованих інформаційних платформ.

Важливого значення набуває здатність податкових працівників ефективно використовувати цифрові канали взаємодії з платниками податків, забезпечуючи прозорість, оперативність та сервісну спрямованість податкового адміністрування. У цьому контексті впевненість податкового інспектора базується на його цифровій грамотності, умінні інтерпретувати результати автоматизованого аналізу даних, аргументовано пояснювати рішення, сформовані інформаційними системами, а також налагоджувати конструктивний психологічний контакт із платником податків у форматі дистанційної або гібридної комунікації [6].

Професіоналізм і взаємна відповідальність виступають ключовими індикаторами нового рівня співпраці між державою та платниками податків, а також свідчать про сформованість високої податкової культури й належної податкової дисципліни. У сучасних умовах цифровізації основна діяльність податкових органів має бути спрямована не лише на фіскальний контроль, а й на протидію закріпленню в суспільній свідомості практик навмисного ухилення від сплати податків як способу отримання особистої вигоди. Вирішальну роль у цьому процесі відіграють автоматизовані системи контролю, аналітичні платформи управління ризиками, а також інструменти е-аудиту, що мінімізують суб'єктивний вплив і підвищують прозорість податкового адміністрування.

Водночас важливим завданням є формування не лише позитивного іміджу працівника податкового органу як компетентного користувача цифрових сервісів і партнера платника податків, а й образу сумлінного платника, який усвідомлює власну відповідальність у цифровому податковому середовищі. Електронна комунікація, персоналізовані онлайн-сервіси та автоматизовані механізми податкового супроводу сприяють підвищенню довіри між сторонами та зменшенню конфліктності у податкових правовідносинах. Неправомірні дії будь-якої зі сторін, особливо в умовах цифрової прозорості, призводять до дестабілізації всієї податкової системи та знижують ефективність застосовуваних інструментів податкової політики [11].

Рис. 2. Компоненти податкової культури

Вагомим чинником удосконалення взаємодії між платниками податків і податковими органами є формування інституційної довіри до платника з боку держави. Скорочення кількості та тривалості податкових перевірок, а також зменшення застосування штрафних санкцій сприяє встановленню реципрокних, тобто взаємно відповідальних, відносин між учасниками податкових правовідносин.

Для платників податків визначальним складником виступає податкова мораль, що виявляється у внутрішній готовності та мотивації до добровільного виконання податкових зобов'язань. Вона базується на системі соціальних норм і правил, які регламентують поведінку суб'єктів у сфері оподаткування. Позитивно сформована податкова мораль проявляється через громадянську свідомість, почуття обов'язку та дисциплінованість. У цьому контексті особливого значення набуває роль держави у формуванні чітких моральних орієнтирів, що слугуватимуть нормативним еталоном поведінки добросовісного платника податків.

Нижче на рис. 3 нами представлена модель яка дає підстави підсумувати що податкова культура в умовах цифровізації виступає інституційно-поведінковим механізмом реалізації податкової політики, що поєднує правове регулювання, цифрові інструменти адміністрування та соціальну відповідальність платників податків.

Вважаємо за доцільне розкрити зміст кожної із складових представленої моделі. Почнемо з податкової політики, оскільки вона виступає базовою детермінантою формування податкової культури, вона визначає стратегічні цілі оподаткування, інструменти фіскального впливу, принципи справедливості та ефективності перерозподілу ресурсів. В умовах цифровізації податкова політика України орієнтується на спрощення адміністрування, прозорість процедур, зниження транзакційних витрат та підвищення рівня добровільного виконання податкових зобов'язань. Тобто податкова культура виступає не лише результатом реалізації податкової політики, а й чинником її ефективності.

Далі мова йде власне про податкову культуру яка є інституційно та поведінково обумовленою системою

цінностей, норм, установок і моделей поведінки платників податків та податкових органів. Вона відображає рівень усвідомлення соціальної значущості податків, довіри до держави та готовності до правомірної податкової поведінки. У цифровому середовищі податкова культура трансформується через електронні сервіси, автоматизовані процедури та нові форми взаємодії між державою і платником. Це дає нам підстави стверджувати що вона трансформується від примусово-контрольної моделі до сервісно-партнерської.

Нормативно-правовий принцип формує формальний каркас податкової культури. Вони охоплюють податкове законодавство, систему прав і

обов'язків платників, механізми юридичної відповідальності, а також принципи прозорості й передбачуваності норм. Чіткість і стабільність правового регулювання сприяють зниженню рівня податкових конфліктів і формуванню правосвідомої податкової поведінки.

Інституційно-управлінський принцип він відображає організаційну спроможність держави реалізовувати податкову політику. Центральну роль відіграє Державна податкова служба України, яка в умовах цифрової трансформації переходить до ризик-орієнтованих моделей адміністрування, автоматизованого аналізу даних та впровадження антикорупційних механізмів. Інституційна ефективність безпосередньо впливає на рівень довіри платників і легітимність податкової системи.

Цифровий принцип цифрові інструменти є ключовим каталізатором модернізації податкової культури. Електронний кабінет платника податків, е-декларування, ПРРО/РРО, електронні чеки, використання Big Data та штучного інтелекту забезпечують автоматизацію процесів, зменшення людського фактора та підвищення якості податкового контролю. Цифровізація сприяє переходу від каральної до сервісної моделі податкового адміністрування, зменшують адміністративні бар'єри, підвищують прозорість та сприяють добровільному виконанню податкових зобов'язань.

Соціально-комунікаційний принцип формує ціннісно-комунікативний вимір податкової культури. Податкова грамотність, цифрова податкова освіта, он-лайн-консультації, чат-боти та інші канали електронної комунікації сприяють зниженню інформаційної асиметрії між платником і державою. Розвиток ефективної комунікації посилює довіру та стимулює добровільне дотримання податкових зобов'язань. Освітній вимір податкової культури є фундаментом для довгострокового зростання добровільної податкової дисципліни.

Очікувані результати є індикатором ефективності функціонування всієї моделі. До них належать зростання рівня податкової дисципліни, скорочення масштабів тіньової економіки, підвищення добровільної

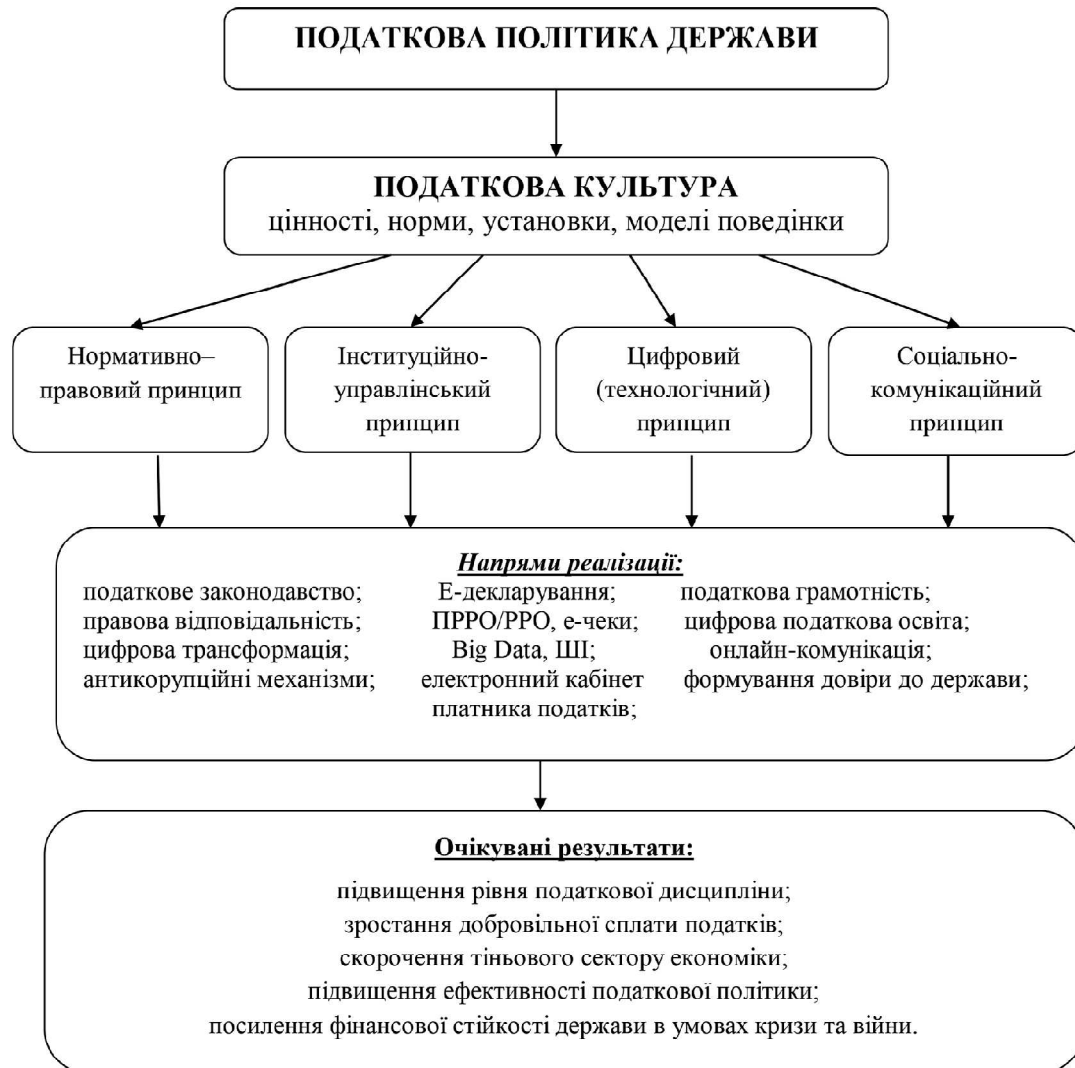

Рис. 3. Концептуальна модель реалізації податкової культури як складової податкової політики в умовах цифровізації

Джерело: сформовано авторами.

сплати податків, ефективність податкової політики та посилення фінансової стійкості держави в умовах кризи та війни.

Одже у процесі формування податкової культури податкова політика має постати як результат усвідомленого суспільного вибору та індикатор консолідації громадян навколо спільних цінностей і цілей. Вона повинна відображати не лише фіскальні інтереси держави, а й відновлення довіри, солідарності та відповідальності у суспільстві вільних у своєму виборі громадян. Досягненню цього сприятиме активніше залучення громадськості до обговорення та формування податкових реформ, що дозволить орієнтувати державні рішення на реальні суспільні пріоритети, а не на інтереси окремих впливових груп.

Формування відчуття спільної відповідальності, поряд із переконаністю у правомірності та прозорості дій держави, створює передумови для зростання рівня податкової дисципліни (tax compliance). Це пояснюється властивою соціальним відносинам реципрокністю, тобто схильністю громадян до співпраці за умови взаємної добросовісної поведінки з боку інших учасників податкових відносин, насамперед держави [2].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

З урахуванням вищевикладеного доцільно запропонувати авторське визначення податкової культури, яка, на нашу думку, являє собою цілісну систему цінностей, норм, установлених правил і принципів, що регулюють поведінку суб'єктів у сфері податкових відносин. Така система охоплює правомірні дії як платників податків, так і податкових органів, ґрунтуючись на взаємній відповідальності та дотриманні законодавства. При цьому кожен учасник податкових відносин індивідуально формує власний рівень податкової культури, який визначається сукупністю прийнятих ним норм, правил і ціннісних орієнтацій.

Податкова культура передбачає усвідомлення громадянами значущості сплати податків для функціонування держави та розвитку суспільства, а також знання своїх прав і обов'язків у сфері оподаткування. Платник податків має чітко розуміти, що податкові надходження до бюджету є фінансовою основою виконання державою ключових функцій, зокрема забезпечення обороноздатності, підтримання правопорядку, розвитку системи освіти, надання якісних медичних послуг та реалізації інших суспільно важливих завдань.

Література:

1. Сушкова О., Мельник Л. Систематизація наукових підходів до визначення сутності та змісту поняття "податкова культура". Проблеми і перспективи економіки та управління. 2021. Вип. 1 (25). С. 143—150. URL: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-1\(25\)-143-150](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-1(25)-143-150)
2. Бурашнікова О. С. Міжнародний досвід цифровізації у податковій сфері. HUMANITIES STUDIES: Collection of Scientific Papers Publishing house "Helvetica". 2023. 14 (91). 220 с. URL: <https://doi.org/10.32782/hst-2023-14-91-17>
3. Які реформи є важливими для українців у 2024 році? Дослідницька агенція Info Sapiens. URL: <https://www.sapiens.com.ua/ua/socpol-research>
4. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки і суспільства України на 2018—2020 роки і затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. №67-р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>. (дата звернення: 04.01.2026).
5. Сушкова О. Систематизація наукових підходів до визначення сутності та змісту поняття "податкова культура". Проблеми і перспективи економіки та управління. 2021. № 1. С. 143—150. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppeu_2021_1_17
6. Прокопенко І. А. Податкова культура та її вплив на підвищення рівня податкових надходжень. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: Економічні науки. 2023. № 4 (1). С. 222—226. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2023_4\(1\)_31](http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2023_4(1)_31)
7. Колісник А. С. Дискусійні аспекти адміністрування податків, зборів, платежів в умовах цифровізації економіки. Право й інноваційне суспільство. 2021. № 2 (17). С. 232—239.
8. Медінська Т. В., Ногінова Н. М. Цифровізація органів податкового адміністрування у контексті сучасних викликів та загроз. Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія Економіка. Острого: Вид-во НаУОА. 2022. № 24 (52). С. 90—96.
9. Василенко А. В. Формування податкової культури в Україні. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/evu/2011_17_1/Vasilenko.pdf.
10. Андрущенко В. Л. Умови та ідеали податкової культури. Професійна етика працівника державної податкової служби як складова етики державного службовця України: матер. наук.-практ. конф. Ірпін: Національний університет ДПС України, 2006. С. 13—17.
11. Мельничук Л., Андрійчук Ю., Чальцева, О., Штирков, О., Євтушенко І. Протидія загрозам ефективному управлінню кадровим потенціалом у системі публічного адміністрування. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики. №2 (49), 2023. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.49.2023.4009>
12. Бобровська Н. В., Сухорукова А. Л., Бурковська А. І. Трансформаційні процеси бізнес-середовища в контексті європейської інтеграції України. Modern Economics. № 34 (2022). С. 13—20. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V34\(2022\)-02](https://doi.org/10.31521/modecon.V34(2022)-02)
- ekonomiki ta upravlinnja, vol. 1 (25), pp. 143—150. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-1\(25\)-143-150](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-1(25)-143-150)
2. Burashnikova, O. S. (2023), "International experience of digitalization in the tax sphere", Humanities studies: Collection of Scientific Papers Publishing house "Helvetica", vol. 14 (91). pp. 220. <https://doi.org/10.32782/hst-2023-14-91-17>
3. What reforms are important for Ukrainians in 2024? Research agency Info Sapiens, available at: <https://www.sapiens.com.ua/ua/socpol-research> (Accessed 03 January 2026).
4. Cabinet of Ministers of Ukraine (2018), Resolution "On approval of the Concept for the Development of the Digital Economy and Society of Ukraine for 2018—2020 and approval of the action plan for its implementation", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>. (Accessed 04 January 2026).
5. Sushkova, O. (2021), "Systematization of scientific approaches to defining the essence and content of the concept of tax culture", Problemi i perspektivi ekonomiki ta upravlinnja, vol. 1, pp. 143—150, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppeu_2021_1_17 (Accessed 25 December 2025).
6. Prokopenko, I. (2023), "Tax culture and its impact on increasing tax revenues", Mizhnarodnij naukovi zhurnal "Internauka". Serija: Ekonomichni nauki, vol. 4 (1), pp. 222—226, available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2023_4\(1\)_31](http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2023_4(1)_31) (Accessed 25 December 2025).
7. Kolisnyk, A. S. (2021), "Discussed aspects of the administration of taxes, fees, and payments in the context of digitalization of the economy", Pravo j innovacijne suspil'stvo, vol. 2 (17), pp. 232—239.
8. Medynska, T. V., Noginova, N. M. (2022), "Digitalization of tax administration bodies in the context of modern challenges and threats", Naukovi zapiski Nacional'nogo universitetu Ostroz'ka akademija. Serija Ekonomika, vol. 24 (52). pp. 90—96.
9. Vasilenko, A. V. (2021), "Formation of tax culture in Ukraine", available at: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/evu/2011_17_1/Vasilenko.pdf. (Accessed 16 December 2025).
10. Andrushchenko, V. L. (2006), "Conditions and ideals of tax culture. Professional ethics of a state tax service employee as a component of the ethics of a civil servant of Ukraine", Profesiina etyka pratsivnyka derzhavnoi podatkovoi sluzhby iak skladova etyky derzhavnoho sluzhbovtsia Ukrainy: mater. nauk.-prakt. konf. [Professional ethics of a state tax service employee as a component of the ethics of a civil servant of Ukraine. Materials of scientific-practical conference], Nacional'nij universitet DPS Ukraini, Irpin, Ukraine, pp. 13—17.
11. Melnychuk, L., Andriychuk, Y., Chaltseva, O., and Shtyryov, O., Yevtushenko I. (2023), "Countering threats to effective human resource management in the public administration system", Finansovo-kreditna dijal'nist': problemi teorii i praktiki, vol. 2 (49). <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.49.2023.4009>
12. Bobrovska, N., Sukhorukova, A., and Burkovska, A. (2022), "Transformation Processes of the Business Environment in the Context of European Integration of Ukraine", Modern Economics. vol. 34. pp. 13—20. [https://doi.org/10.31521/modecon.V34\(2022\)-02](https://doi.org/10.31521/modecon.V34(2022)-02)

References:

1. Sushkova, O. and Melnyk, L. (2021), "Systematization of scientific approaches to determining the essence and content of the concept of "tax culture", Problemi i perspektivi

Стаття надійшла до редакції 10.01.2026 р.